

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in veča s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hoče sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopiše do odgovori. — Udje „Katal. šikovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5.

Za inserate se plačuje od enostopne petivrstice za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede zjutraj. — Ne zaprte reklamacije so poštne proste.

Mladeničem in mladenkam.

Spomlad je v naši slovenski domovini. Mogočno se je začelo mladeniško gibanje in nihče se mu ne more več ustavljati. Navdušenje mladeniških čet z nepremagljivo silo vleče za seboj stoji za slojem. Znamenje, kakor ga vidimo povsod v zgodovini, kadar se pojavi zdrava, plemenita ideja, kakor je sedaj mladeniška.

Na mladeniškem tečaju v Skofjiloki je dr. Krek z izrazito besedo očrtal program vsega mladeniškega gibanja. Ker je pri nas na Stajerskem to gibanje tako razvito, za to podamo svojim čitateljem dr. Krekov govor, ki je vzbudil v Skofjiloki toliko navdušenosti, povsod v javnosti pa mnogo zanimanja. Evo ga!

Mladeniči in dekleta! Govoriti sem se namenil o mladeniški in dekliški organizaciji. Ne bom v izbranem govoru morda par splošnih fraz povedal, temveč cilj moj je, da povdarim temeljne in poglobitvene stvari, potrebne, da se načela te lepe naše organizacije vdejstviijo, ožive.

V Ljutomeru sem na mladeniškem shodu dejal, da je vsakogar dolžnost v zasebnem življenju, da svojemu nasprotniku odpusti in če mu kdo, kakor pravi Kristus, pripelje zaušnico na levo lice, naj mu ponudi še desno. Če pa gre za družbo, če gre za načela, koder ne prideta nikakor v poštev osebnostna čast in ugled, temveč gre za vero, za družino, za narod, za cerkev, za državo, tam bi bilo nasprotniku odpustiti smrtni greh po načelih taistega krščanstva! Kajti, kdor bi tako delal, ta bi zatajil lastno prepričanje, izdal in oškodoval interes družbe, ki v njej živi, njegovo versko in svetno naziranje bi bilo mrtvo. Tudi s stališča krščanstva smo v takem slučaju dolžni vrniti četvero — da — stotero in — v podobi govornika — sovražniku, ki nas je udaril enkrat po licu, dati dve za uho! Če je torej meni kdo to zameril, je mogoče biti to le nesporazumljenje.

Namen mladeniške in dekliške organizacije je v prvi vrsti ta, da mladi človek v sebi ohrani to, kar je že po naravi dobrega v njem. Življenje je huda, trda stvar. V mladih letih je človek za vse vzore vnet, v starih pa leze boljbolj v nezaupljivost in oduševstvo ter postane dolgočasen nesebičen. Mnogo tega naredi kruto življenje. Mladinska organizacija pa ravno stremi po tem, da mladostne slabote, mladostni ogenj neguje, neži in ohrani.

Kaj je, česar uči mladega človeka lastna organizacija?

Prvič: sposobnosti za prijateljstvo. Za življenje potrebuje človek hrane, za dušo prijateljstva. Prijateljstva trajne vrednosti pa se sklepajo v mladih letih, poznejša znanstva pa so sklenjena popolnoma ali deloma, čeprav večkrat nezavestno, iz samoljubnih namenov. In glejte, ravno naša organizacija je visoka šola mladostnega prijateljstva, kajti združuje v sebi prijatelje od Mure do Adrije, med njimi pospešuje osebni stik in jih združuje duševno v lastnem glasilu. Ta zavest prijateljstva človeka povzdiguje in oplemeniti, zavest, da smo vsi res ena rodina! Če se samo bere o Slovenceh, da na primer prebivajo v Št. Ilju itd., kaj to pomaga? Ravnotako kakor da bi brali o francoskih vojskah ali kaj drugem. Če pa smo v organizaciji zvezani med seboj, kakor so vsi organi telesa po svojih najfinejših delih, po živčevju, po krvotoku, ki jih oživlja itd., potem se-le je naše narodno življenje res življenje. Brez organizacije ni prijateljstva, ker ga življenje ubija. To prijateljstvo pa je priprava za politično in gospodarsko skupnost. In zato želim, da bi delovanje naše mladinske organizacije bilo vselej pravo poveličanje, himna prijateljstvu!

Drugo, kar tu hočem povdariti, da je deviza, da je cilj mladinske organizacije, je sledeče: Mlad človek nima sebičnosti, star človek preračuna, kadar n. pr. ugiba, ali naj gre, recimo, v Skofjo Loko, koliko ga bo to stalo, koliko bo zapravil. Nasprotno mlad človek. Zanj velja samo en razlog: Zraven moram biti! In glejte, samo organizacija zamore zadržati ta preobrat mladega, poprej požrtvovalnega človeka v sebičnosti, ki vse gleda s stališča svoje osebne dobrobiti. Kajti organizacija kaže na skupno korist, ona neguje smisel za druge. Da bi se vsem dobro godilo, to je njen cilj! Tako organizacija zadoši vsako koristilovstvo.

Tretja točka — inteligenca, razumnost. Življenje je tako, da mladega človeka pritira do materializma, do tega, da ima smisla samo za to, s čim bi se prehranil, kako najbolje preživel, kolikor mogoče več naslad užil. Človek se poniža pod žival. Čut za resnico postaja vedno manjši. Tudi tu poseže vmes organizacija. Vedno se čuje klic: Izobrazimo narod! Toda pomnimo, da je organizacija sama na sebi izobraževalna! Vtiski včerajšnjega nastopa telovadskih čet, slavnostno razpodoženje, zavest skupnosti itd. — nebroj učinkov in čuvstev, ki se ne dajo meriti, ne tehtati, vse to duh čudovito oplodi in razvija. Čudim se, ko pomislim, kako silno je organizacija naše ljudi spremenila, prerodila.

Četrta je disciplina. Organizacije morajo biti demokratiške. Otroci seveda ne smejo imeti parlamenta in družinski oče, ki bi hotel začetni vladati ustavno, bi slabo vozil. Toda pri tej zrelosti duha, ki je že v našem ljudstvu, mora vsaka organizacija in posebno mladeniška biti taka, da se v njej tudi najmlajši in namanjši čutijo enakopravne in enakoveljavne. Svojega načelnika, svoje odbornike pa morajo ubogati kot Boga, kajti sami so si jih postavili in večini se mora sčeherni vkloniti! V vseh naših društvih mora vladati železna disciplina! Demokracija brez discipline je anarhija. Zato ne trpite nergačev! Ti so najnevarnejši. V naših organizacijah, v našem političnem življenju, povsod velja načelo: Nergači stran!

Pridem do točke, ki je silno važna. To je občevanje z drugim spolom. Načelo krščanstva v tem oziru je: Medsebojno ljubezensko občevanje ni šala, ni igrača! Kakor hitro mladenič deklici pove svoje nagnjenje, je zavezan. Ljubezen ni za kratek čas! Predpogoj temu pa je spoštovanje do ženskega spola. Spoštovati je treba že mater. Lepa je Selška dolina tu, nedaleč od nas, lepi njeni griči, toda zame je najlepši tisti griček, kjer moja mati počiva. Ženska je trpinka in pred njo mora vsak človek od nas v spoštovanju kloniti glavo! Ni to nevarno, da se v romanih piše o ljubezni, da se gorko opeva v pesmih, ne — to je nevarno in pogubno, da se o njej piše brez resnobe. Naša sedanja literatura je poniževanje ženskega spola! Naj naša mladinska organizacija skrbi za to, da se ohrani v njenih članih spoštovanje do ženske. Tako bo najlažje ustaviti se težnjam po svobodnem zakonu. Že samo to, da stremijo po tem, kaže, kako je dandanašnji za mnoge spolsko življenje le želja po kratkem času, po hipni utehi. In če bi, šlo tako dalje — potem je gotovo, da bo vsaka taka družba propadla, morala propasti!

Pridem do dekliške organizacije. Kmečka gospodinja je dandanes velika reva. Naj bi se v naših organizacijah vzgajale pridne, dobre kmečke žene! Kdor pozna razmere, kdor jih je študiral, mi bo pritrdil, da so večkrat večje žrtve matere v naših hribovskih krajih, kot so žrtve samostanske device, ki so z vsem preskrbljene, in kako je z delavsko ženo? Po velikih mestih vsaj smem trditi, da delavka živi slabše kot so sužnji v starem veku, da živi z možem in otroci res življenje, ki je člo-

Podlistek.

Zapiski kmečkega potovalca.

Dopis iz Slov. goric.

Človek, ki potuje po svetu, posebno ako prehodi peš razne kraje, vidi veliko več kakor tisti, ki se pelje po železnici. Tudi meni se je nudila prilika, da sem prehodil precej sveta. Zato hočem podati nekaj črtic iz mojega potovanja.

Že v solskih letih sem čital nekje v berilu, da se baje v Idriji na Kranjskem dobiva živo srebro. Zato sem si pa ogledal letos na svojem potovanju pred vsem to čudovito jamo, ki meri 30.80 m na globoko. Da se prehodi jama okoli in okoli, rabi se tri ure.

Od Idrije sem jo krenil prof. Postojni, čudežu kranjske dežele. Res sem moral občudovati tudi to jamo, ki ji menda ni enake na svetu. Krasen prizor mi je nudila južna železnica. V soko na peči je položen tir in po njem drči vlak s pogubonosno hitrostjo. Ko sem gledal do vratolomno napravo, mi je bilo jasno, kako je mogoče, da se tukaj zgodi toliko nesreč, a pri nas skoro nič. Videl sem na Tirolskem in Koroškem visoke gore — a to so bile lepe zelene planine — pečine so pa na Primorskem doma. Pot se vije skozi skafove in pečine vise naravnost nad popotnikovo glavo, da ga groza obhaja, ko koraka todi mimo.

Velik razloček sem pa zapazil med običaji pri nas in med običaji tega ljudstva. Pri nas se navadno pozdravljamo z „Dobro jutro“, tukaj pa pozdravi vsak „Hvaljen bodi.“

V goriški Skofiji je tudi prav lepa avada, da zvoní vsak večer ob 8. uri, to je ura noči. Takrat je vzel gostilničar, pri katerem sem prenočeval, klobuk z glave ter molil „Ave Marija“, ne oziraje se na svoje goste. Bil je premožen in imeniten mož. Pri nas iščeš kaj takega zaman. Sploh sem lahko opazil, da so ljudje tukaj v teh skalnatih krajih, kjer se morajo neprestano boriti za svoj obstanek, mnogo bolj verni ko pa pri nas.

Odpuščeno.

Spisal Savinski.

Bilo je hladnega jesenskega jutra. Proti mali cerkvi se je vil sprevod. Velika množica ljudstva je pričala, da je bila rajna priljubljena in čislana. „Pomislite na to, gospod Lenko, da boste vašo rajnko soprogo zopet enkrat videli! To je ločitev le na tem svetu. Je še snidenje gori nad oblaki, snidenje na boljšem svetu, moj prijatelj.“

S sožaljem govori gospod župnik mlademu možu, ter mu gleda v prepadeno obličje. Da, najhujšo žalost povzroči pač smrt med dvema zakonskima, ki sta se iskreno ljubila.

Ko so opravili mrtvaške obrede, odšli so vsi, Lenko pa je ostal osamljen na božji njivi. Še dolgo strmi nesrečni mož v grobovo odprtino ter nič ne zapazi, da so odšli že vsi, ki so spremili ranjko ženo k zadnjemu počitku. Vzdrami ga še le, ko vidi, da mu pogrebni zagreblija to, kar mu je bilo najdražje na svetu. V srcu ga žge, oči ga skelijo, kakor bi ne hotele več dnevne svetlobe prenašati.

„Sovražiti, sovražiti ga hočem, ker edino on je kriv vse moje nesreče.“

Lenko sovraži namreč ravnatelja Verda iz tovarne, v kateri je bil on kot knjigovodja uslužben. Že iz mladosti si nista bila priljubljena. Obiskovala sta skupaj razrede visokih šol in že takrat je bil Verda nevoščljiv bolj nadarjenemu Lenku. Ko je Lenko dokončal svoje učenje, je stopil v službo v neki tovarni, Verda pa je nadaljeval še svoje študije. Od tedaj se dolgo nista več videla.

Ali ko sta snubila oba za Jelico, hčer nekega uradnika, sta si postala najhujša nasprotnika. Sovraštvo je raslo vedno bolj, ko se je odločila Jelica za prijazenega, vitkega Lenka ter mu tudi sledila v zakon, v katerem sta živel v sreči, slogi in božjem blagoslovu. Nič jima ni kalilo zakonske sreče.

Črez deset let je dobila tovarna, v kateri je bil uslužben Lenko, novega ravnatelja — Verda, kateri je imel sedaj moč, da se maščuje. Kar je Lenko slutil, zgodilo se je, na vse načine je delal, da škoduje Lenku. Stavil mu je razne zapreke in iskal vzroke, da odpodi njegove sorodnike iz službe.

Nekega dne se znoši nad Lenkom, da zanemarja svojo službo. Lenko, svest si svoje nedolžnosti, zatrjuje, da ni ničesar zagrešil. Beseda da besedo in sprla sta se do cela. Posledica tega je bila, da se je moral mlajši umakniti starejšemu.

Vest je potrla že tako bolešno soprogo Lenkovo, ter jo položila v posteljo, iz katere ni več vstala. Tako je začelo rasti sovraštvo tudi v Lenkotovih prsih proti rušilecu svoje sreče. Tudi prošnje umirajoče žene ga niso mogle omčiti, ko ga je prosila, da naj mu odpusti. Izgubil je, kar mu je bilo najdražje ter moral izročiti hladni zemlji.

Tako osamljen koraka proti svojemu domu. Naenkrat ga vzdrami iz premišljevanja krik nekega otroka, ki je padel na tiru ravno prihajajočega vla-

